

SXEDIO-B.9

13.7.1974: Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΑΝΑΦΕΡΕΙ ΣΤΟ ΒΟΥΛΕΥΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ ΤΟΥ Η. ΧΑΤΖΗΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΟΤΙ ΟΣΟ ΚΑΙ ΑΝ ΟΙ ΗΓΕΤΕΣ ΤΗΣ ΧΟΥΝΤΑΣ ΣΤΕΡΟΥΝΤΑΙ ΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΥ ΔΕΝ ΘΑ ΔΙΕΝΕΡΓΗΣΟΥΝ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΓΙΑΤΙ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΟΤΙ ΤΥΧΟΝ ΤΕΤΟΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΤΟΥΣ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΑΦΟΡΜΗ ΓΙΑ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ. Ο ΚΛΗΡΙΔΗΣ ΔΗΛΩΝΕΙ ΟΤΙ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΣΤΟΝ ΓΚΙΖΙΚΗ ΓΝΩΡΙΖΑΝ ΜΟΝΟ ΟΙ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΜΠΑΖΟΣ, ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ

Όταν ο Προϊστάμενος της ΚΥΠ πριν από το πραξικόπημα, Γεώργιος Τομπάζος, προέβη σε αποκαλύψεις στην εφημερίδα Ο ΑΓΩΝ στις **29** Απριλίου **1979** για τις σκέψεις του Προέδρου Μακαρίου πριν από το πραξικόπημα ο Πρόεδρος της Βουλής Γλαύκος Κληρίδης, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Σπύρος Κυπριανού και ο στενός συνεργάτης του Μακαρίου βουλευτής Ηρακλής Χατζηηρακλέους προέβησαν σε δηλώσεις γύρω από τις σκέψεις τότε του Αρχιεπισκόπου για το αν ανέμενε ή όχι πραξικόπημα.

Ο Γλαύκος Κληρίδης σε συνέντευξη του στις **4** Μαΐου **1979** στον Κωστάκη Αντωνίου του ΑΓΩΝΑ έδωσε τις ακόλουθες απαντήσεις:

ΕΡ: Κύριε Κληρίδη, σαν Πρόεδρος της Βουλής γνωρίζατε τον Ιούλιο του **1974** ότι θα εκδηλωνόταν πραξικόπημα;

ΑΠ: Όχι, δεν το ήξερα. Γνώριζα μονάχα ότι αν εκδηλωνόταν πραξικόπημα θ' ακολουθούσε τουρκική εισβολή.

ΕΡ: Ο κ. Τομπάζος (Προϊστάμενος της ΚΥΠ πριν από το πραξικόπημα) δήλωσε ότι ο Μακαριώτιτος γνώριζε ότι θα εκδηλωνόταν πραξικόπημα.

ΑΠ: Αυτό δεν μπορώ να το ξέρω. Πάντως ο Μακάριος έδιδε την εντύπωση ότι δεν περίμενε πραξικόπημα για τον λόγο ότι πίστευε ότι σε κάποια δεδομένη στιγμή η χούντα θα τον ανέτρεπε, όχι όμως προτού το στρατιωτικό καθεστώς ολοκλήρωνε τη

συμφωνία του με την Τουρκία πάνω στο καίριο και ζωτικό θέμα του ποσοστού του κυπριακού εδάφους που θα διαμοιράζοντο, θεωρούσε δηλαδή βασική και απαραίτητη προσυνεννόηση χούντας- Αγκύρας όσον αφορά την ανάληψη οποιασδήποτε δράσεως στην Κύπρο, δεδομένου ότι αν δεν υπήρχε προσυνεννόηση, θα υπήρχε ο κίνδυνος ένοπλης αντιπαρατάξεως και αναμετρήσεως των δυο χωρών στην Κύπρο.

ΕΡ: Ο κ. Τομπάζος δήλωσε ότι μόνο ο Μακάριος και ο ίδιος γνώριζαν ότι θα γινόταν πραξικόπημα. Πού αποδίδετε το γεγονός ότι οι άλλοι επίσημοι παράγοντες δεν είχαν ενημερωθεί πάνω στο σοβαρό αυτό ενδεχόμενο;

ΑΠ: Βασικά σε δυο λόγους: Ο πρώτος είναι ότι ο Μακάριος δεν πίστευε πραγματικά ότι θα εκδηλωθεί πραξικόπημα και ο δεύτερος δεν ήθελε να διαρρεύσει η πληροφορία σε μεγάλο κύκλο.

ΕΡ: Είχατε οποιεσδήποτε ανησυχίες ή οποιουσδήποτε φόβους σχετικά με το ενδεχόμενο διενεργείας πραξικοπήματος;

ΑΠ: Μάλιστα. Κατ' αρχήν ανησυχούσα γιατί η απουσία από την Κύπρο του τότε πρεσβευτού της Ελλάδας κ. Ευστάθιου Λαγάκου παρατραβούσε. Και ύστερα ανησυχούσα από την αποστολή και δημοσίευση της επιστολής προς τον Γκιζίκη. Αξίζει να σημειωθεί ότι μονάχα τρεις άνθρωποι, εκτός από τον Μακαριώτατο, γνώριζαν εκ των προτέρων για την επιστολή αυτή: Ο κ. Τομπάζος, ο κ. Πάτροκλος Σταύρου και ο κ. Μιλτιάδης Χριστοδούλου.

ΕΡ: Θέσατε υπόψη του Μακαρίου τους φόβους και τις ανησυχίες σας;

ΑΠ: Βεβαίως. Τόνισα στον Μακαριώτατο ότι έπρεπε να πάρει μέτρα γιατί με την επιστολή στον Γκιζίκη στέννευαν τα περιθώρια για την χούντα που ήταν πια αναγκασμένη ή να αποσύρει τους αξιωματικούς της από την Κύπρο, όπως ζητούσε ο Μακάριος, είτε να διενεργήσει πραξικόπημα για την ανατροπή του Μακαρίου.

ΔΗΛΩΣΗ ΣΠΥΡΟΥ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ

Ο Πρόεδρος κυπριανού σε δήλωση του στις 4 Μαΐου 1979 ανέφερε ότι ο Πρόεδρος Μακάριος δεν πίστεψε ποτέ ότι ήταν δυνατό Έλληνες να προβούν σε πραξικόπημα του τύπου της 15ης Ιουλίου.

Αναφερόμενος στις αντιδράσεις από τη συνέντευξη Τομπάζου στον "Αγώνα" στις 29 Απριλίου 1979 ανέφερε:

"Με πραγματικήν θλίψιν προβαίνω στη σημερινή δήλωση και ταυτόχρονα στη διαπίστωση πως καταβάλλεται προσπάθεια δημιουργίας οξύτητας στο εσωτερικό μας μέτωπο. Δίδεται η εντύπωση πως δεν έχει συνειδητοποιηθεί απόλυτα ότι η Κύπρος περνά τις πιο κρίσιμες στιγμές της Ιστορίας της και ότι ο Κυπριακός ελληνισμός διεξάγει αγώνα επιβίωσης. Και μέσω σ' αυτές τις τραγικές περιστάσεις λέγονται και γράφονται πράγματα που προσφέρουν επιχειρήματα στους εχθρούς της εθνικής μας υπόθεσεως".

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΧΑΤΖΗΗΡΑΚΛΕΟΥΣ

Ενας άλλος στενός συνεργάτης του Προέδρου Μακαρίου ήταν ο βουλευτής Ηρακλής Χατζηηρακλέους του οποίου οι επιχειρήσεις στην Αμμόχωστο ανατινάχθηκαν από την ΕΟΚΑ Β.

Σε επιστολή του που δημοσιεύθηκε στον τύπο στις 8 Μαΐου ο Χατζηηρακλέους ανέφερε ότι "ο Πρόεδρος Μακάριος με διαβεβαίωνε δυο μέρες πριν εκδηλωθεί το πραξικόπημα ότι δεν πίστευε ότι ο η χούντα θα διενεργούσε πραξικόπημα, αλλά και περίμενε απλώς απόπειρα δολοφονίας κατά της ζωής του".

Ο Χατζηηρακλέους που αναφέρεται όπως λέγει σε "γεγονότα ζωντανά, χειροπιαστά που τα εζήσαμεν όλοι μας" και "που μερικοί είχαμε και την τιμή να τα γνωρίσουμε από πολύ κοντά και να παίξουμε ένα ρόλο έστω και κομπάρσου σ' αυτά" απορρίπτει οποιανδήποτε αιχμήν ή δήλωσιν "που παρουσιάζει τον Μακάριο ως άνθρωπο που παρεδίδετο εις την τύχην ή την μοίραν".

Στις **12 Ιουλίου 1974** αναφέρει, επικοινωνήσε τηλεφωνικώς με τον Μακαριώτατο και του ανέφερε ότι έχει αποδείξει ότι αντικαθίστανται οι οδηγοί των αρμάτων μάχης στο στρατόπεδο τεθωρακισμένων παρά τη Λευκωσία και ότι εντεινόταν η κατά του προσώπου του Μακαρίου εκστρατεία των οργάνων της χούντας και προσθέτει:

"Με ακούει με προσοχήν και πράος και γαλήνιος με διαβεβαιώνει ότι παρά το γεγονός ότι έχει και ο ίδιος τας αυτάς πληροφορίες εν τούτοις άλλα πληροφορία σοβαρώτερα τον έχουν πέραν πάσης αμφιβολίας πείσει ότι μάλλον θα γίνει νέα απόπειρα εναντίον του και ότι "αι προετοιμασίαι γίνονται για να αποτραπούν τυχόν αντιδράσεις του λαού".

Ο Ηρακλής Χατζηρακλέους λέγει ακόμη ότι σαν είπε στον Μακάριο ότι θα γινόταν πραξικόπημα αυτός του απάντησε:

"Όχι, είμαι βέβαιος ότι δεν πρόκειται να γίνει κάτι τέτοιο".

Και ο Μακάριος του επανέλαβε λέγει ο Χατζηρακλέους ότι "αυτό που μπορεί να γίνει είναι και πάλιν νέα απόπειρα δολοφονίας του και προς αποτροπή της λαμβάνονται τα δέοντα μέτρα".

Ο Χατζηρακλέους λέγει ότι επικοινωνήσε εκ νέου με τον Μακάριο το Σάββατο **13 Ιουλίου** "για να του αναφέρει ότι θα γίνει οπωσδήποτε πραξικόπημα και αυτός του απάντησε:

"Μη φοβάσαι δεν πρόκειται να γίνει, γιατί όσον και εάν οι της χούντας στερούνται λογικής και πατριωτισμού δεν θα το κάμουν γιατί γνωρίζουν ότι τυχόν τοιαύτη ενέργεια των θα γίνει αφορμή τουρκικής εισβολής, ενώ δολοφονία μου δεν θα έχει τοιαύτας συνεπείας".

Ο Χατζηρακλέους λέγει ότι προέτρειψε τον Μακάριο να προσέχει εφόσον πίστευε ότι επέκειτο η δολοφονία του και αυτός απάντησε με χιούμορ:

"Μη φοβάσαι είνα ανίκανοι ή μάλλον είσθε ανίκανοι για κάτι τέτοιο όπως απέδειξε το παρελθόν. Ασχέτως τούτου όμως λαμβάνονται μέτρα".

Τελικά οι δηλώσεις του Γεωργίου Τομπάζου

έφθασαν στη Βουλή όπου έγινε οξεία μάλιστα συζήτηση μεταξύ του Αρχηγού της ΕΔΕΚ Βάσου Λυσσαρίδη και του Κοινοβουλευτικού Εκπροσώπου του ΔΗΚΟ Σταύρου Αμπίζα.

Ο Βάσος Λυσσαρίδης απάντησε σε έντονο ύφος στον Σταύρο Αμπίζα υπερασπιζόμενος ένα σημαντικό στέλεχος της ΕΔΕΚ.

Είπε ο Σταύρος Αμπίζας:

Η αντίδραση τελευταία στις ατυχείς δηλώσεις του Υπουργού Γεωργίας και πρώην αρχηγού της ΚΥΠ κ. Τομπάζου πρέπει να μας προβληματίσει.

Ομολογουμένως οι φερόμενες σαν δηλώσεις του κ. Τομπάζου είναι ατυχέστατες. Δεν αποδίδουν την πραγματικότητα όπως τη γνωρίζει ο κυπριακός λαός.

"Πιστεύω ότι οποιαδήποτε ιστορικά αναδρομή στα γεγονότα των τελευταίων χρόνων και ιδιαίτερα στα γεγονότα του πραξικοπήματος και της εισβολής πρέπει να γίνεται με πολλή προσοχή, με αίσθημα ευθύνης και με απόλυτο σεβασμό στην ιστορική αλήθεια και κυρίως με την συναίσθηση ότι τα γεγονότα εκείνα δεν έπαυσαν να έχουν ζωντανές παραστάσεις στο παρόν και να είναι συνεχής πηγή δεινών για τον λαό.

Αυτόν τον χρυσό κανόνα και την ιερή υποχρέωση δεν ετήρησε ο κ. Τομπάζος στην πρόσφατη συνέντευξη του ούτε οι αρθρογράφοι εκείνοι που εκμεταλλευόμενοι τα όσα κακώς είπεν ο κ. Τομπάζος νόμισαν ότι βρήκαν την ευκαιρία να διαστρεβλώσουν την ιστορική πραγματικότητα για τους πραγματικούς ενόχους της προδοσίας σε βάρος της Κύπρου.

Ο Μακάριος βέβαια κύριε Πρόεδρε, μένει στη συνείδηση του κυπριακού λαού ολόκληρου του ελληνισμού και της Οικουμένης σαν ζωντανό μνημείο αγωνιστικότητας και αντίστασης, θυσίας και προσφοράς και κανένας δεν μπορεί να μεταβάλλει αυτή την ιστορική πραγματικότητα.

Η προσπάθεια όμως για διαστρέβλωση της πραγματικότητας αυτής είναι αξιοσημείωτη για άμεση μελέτη και ανάλυση της και επιβάλλεται από όλους

μας.

ΒΑΣΟΣ ΛΥΣΣΑΡΙΔΗΣ: Θα σταθώ σε μια πρόκληση που έγινε από αυτό το βήμα της Βουλής. Οι άνθρωποι τότε και τώρα διαιρούνται σε τρεις κατηγορίες: Τους πραξικοπηματίες, εκείνους που αγωνίστηκαν ενάντια στο πραξικόπημα με κίνδυνο της ζωής τους και δεν μπορούσαν να κυκλοφορούν ελεύθεροι αν δεν ήθελαν να δολοφονηθούν και τους απλούς θεατές αυτής της υπόθεσης, τους σώφρονες πολίτες, που στις πολυθρόνες τους και την ζεστασιά των σπιτιών τους περίμεναν να δουν το αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης.

Και πρέπει να προειδοποιήσω κάποιον (τονίζει ιδιαίτερα το "κάποιον" ο κ. Λυσσαρίδης σύμφωνα με τα μαγνητοφωνημένα πρακτικά) που απ' αυτό το βήμα τόνισε πριν πέντε λεπτά, τόλμησε πριν πέντε λεπτά να στραφεί ενάντια σε κάποιο αγωνιστή αυτού του λαού και να μη δεχθεί ότι οι δικές του δηλώσεις είναι οι αληθινές όπως ο ίδιος τελικά είπε αλλά να τον κατηγορεί απ' αυτό το βήμα, θα πρέπει να θυμάται ότι ολόκληρο το πραξικόπημα κυνηγούσε τότε να σκοτώσει τον Τομπάζο, όταν αυτός που τον κατηγορήσε μπορούσε να κυκλοφορεί ελεύθερα μέσα στους δρόμους της Λευκωσίας, γιατί ήταν ένας απλός θεατής της πάλης του λαού τότε.

Δεν μπορούμε να επιτρέψωμεν αυτή την ανατροπή των ηθικών αξιών. Δεν μπορούμε να επιτρέψωμεν και αν ακόμη υποθέσωμεν ότι είχαν γίνει λάθη σε κάποιους που δεν έχουν δικαίωμα κριτικής και ανεβαίνουν σ' αυτό το βήμα και να τολμούν να σπιλώσουν εκείνους που 30 ολόκληρα χρόνια αναλώθηκαν σε αγώνες με κίνδυνο της ζωής τους γι' αυτόν τον τόπο.

Ακόμα αποτελεί ανατροπή των ηθικών αξιών και φαίνεται πως δυστυχώς ότι ισχύει σήμερα από πλευράς αυτών που μίλησαν είναι η εδραίωση της ανατροπής των ηθικών αξιών.

Και επομένως και αυτοί που παραδέχονται αυτούς που κατηγορούν και που λεν "τι κάνατε για το πραξικόπημα, για να εμποδίσετε το πραξικόπημα δεν

άκουσαν την απάντηση, δεν άκουσαν τι ελέχθη την δεύτερη φορά γιατί τους συνέφερε να παραμείνουν στις πρώτες δηλώσεις, όπως λέχθηκαν για να βρουν τώρα αφορμή να κτυπούν τάχατες εκείνους που κτυπούν τις δηλώσεις, ενώ οι ίδιοι συνενώνονται και με την ΣΗΜΕΡΙΝΗ και με την ΜΑΧΗ σε ένα πόλεμο λάσπης ενάντια στους αγωνιστές.

Εμείς λέμε ένα πράγμα. Οι άνθρωποι κρίνονται από τις πράξεις τους. Και άνθρωποι χωρίς Ιστορίαν δεν έχουν δικαίωμα να κρίνουν εκείνους που έχουν Ιστορίαν. Και ο Τομπάζος έχει Ιστορίαν. Και ο Τομπάζος είναι αγωνιστής. Και ο Τομπάζος ήταν έτοιμος να αγωνισθεί ενάντια στο πραξικόπημα και δεν ήταν δουλειά του Τομπάζου να οργανώσει την άμυνα, γιατί ο Τομπάζος ήταν απλώς ο αρχηγός των πληροφοριών και καμμιάν σχέση έδεν έχει με τα υπόλοιπα.

Και αν θέλουν να στρέψουν την μήνιν τους σε κάποιον άλλον, ας έχουν το θάρρος να έλθουν σ' αυτό το βήμα και να ζητήσουν ευθύνες από τον Μακάριο. Και τότε θα τους απαντήσουμε, για το τι πίστευε ο Μακάριος και για το πως έβλεπε ο Μακάριος την κατάσταση, για το πως ο Μακάριος αντιστάθηκε στο πραξικόπημα για το τι είπεν ο Μακάριος από την Πάφο και για το τι είπεν ο Μακάριος για το μεταπραξικόπημα και για το τι είπεν ο Μακάριος για εκείνους που καθόντουσαν στις πολυθρόνες στο μεταπραξικόπημα. Αυτή είναι η πραγματική Ιστορία αυτού του τόπου. Και μεις δεν θα επιτρέψουμε πλαστογράφηση αυτής της Ιστορίας.

ΓΑΛΑΝΟΣ: Ουδείς αμφισβητεί ότι ο κ. Τομπάζος και Ιστορίαν έχει και αγωνιστής είναι. Από την άλλη πλευράν πρέπει να είμεθα δίκαιοι και να αναφέρουμε ότι πρέπει να διατηρήσουμε σαν κόρην οφθαλμού την μνήμην του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Και ο Μακάριος δεν υπήρξε ποτέ μοιρολάτρης.

Και κατά ένα τρόπο ατυχή εδόθη η εντύπωση από ορισμένες δηλώσεις ότι ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος γνώριζε το πραξικόπημα και με σταυρωμένα τα χέρια περίμενε τη μοίρα του. Ο Μακάριος ήταν αγωνιστής.

Και ουδέποτε υπέκυψε.

Αν θέλει κάποιος να τον κατηγορήσει για κάτι είναι διότι επίστωσε με κάποιαν μίνιμουμ δόση πατριωτισμού τα καθάρματα της χούντας στην Ελλάδα.

Νομίζω ότι έτσι τίθεται το θέμα. Δεν είναι εδώ εδώλιο για τυχείς δηλώσεις, που όλοι μπορούν να κάμουν και οι οποίες να μη είναι πάντοτε εύστοχες.

Από την άλλην το θέμα πρέπει να τεθεί στην σωστή βάση, ανεξάρτητα το πόσον αγωνιστής είναι κάποιος, εάν κάποτε κάμει μιαν δήλωσιν που είναι ατυχής και δίνει μια λανθασμένη εντύπωση για ένα μεγάλο της Ιστορίας, δεν νομίζω ότι δεν θα πρέπει να γίνει κάποια κριτική γι' αυτήν την δήλωση.

ΑΜΠΙΖΑΣ:... Επιμένω κύριε Πρόεδρε ότι ο κ. Τομπάζος έκαμε αυτές τις ατυχείς δηλώσεις και πρέπει να είναι υπόλογος γι' αυτές τις ατυχείς δηλώσεις.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Έχω παρατηρήσει μια φράση που έχει πει ο συνάδελφος κ. Αμπίζας και θέλω να πιστεύω ότι δεν την εννοούσε και ότι εν τη ρήμη του λόγου του την είπε και θέλω να του δοθεί η ευκαιρία να την απαλείψει από τα πρακτικά διορθώνοντας την. Είπεν ότι θεωρεί ότι έχει οιοσδήποτε βουλευτής δικαίωμα να επικρίνει τον κ. Τομπάζον που συμμετέσχε στην προσπάθεια σπίλωσης της μνήμης του Μακαρίου. Δεν νομίζω ότι ένα μέλος της Κυβέρνησης ήταν ποτέ δυνατόν να συμμετάσχει κι' όπως το έχει πει φαίνεται ηθελημένα στη σπίλωση της μνήμης του Μακαρίου. Είμαι βέβαιος ότι δεν ήταν αυτό το νόημα των δηλώσεων του κ. Αμπίζα.

ΑΜΠΙΖΑΣ: Δεν έχω πει αυτό που λέγει ο κ. συνάδελφος. Εάν όμως, όπως είπε, ηθελημένα ελέχθη η πρόθεση μου ήταν να πω ότι ο κ. Τομπάζος με τις δηλώσεις του έδωσεν αφορμήν στους ανθρώπους τους οποίους ανέφερα να προσπαθήσουν να σπιλώσουν το όνομα του Μακαρίου.